

**Uchwała Rady Młodych Naukowców nr 01/2021 z dnia 7 stycznia 2020 r.
w sprawie projektu Polityki Naukowej Państwa**

Na podstawie § 3 pkt 6 Zarządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 października 2018 r. w sprawie powołania zespołu doradczego – Rady Młodych Naukowców (Dz. Urz. MNiSW z 2018 r. poz. 50) Rada Młodych Naukowców uchwala, co następuje:

§ 1

Rada Młodych Naukowców popiera ideę przyjęcia przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej dokumentu Polityka Naukowa Państwa. Naszym zdaniem określenie priorytetów tej polityki w naszym kraju jest niezbędne dla odpowiedniego kreowania działań służących rozwojowi sektora nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce.

§ 2

Przedstawiony nam projekt Polityki Naukowej Państwa wymaga w ocenie Rady dalszej pracy ze względu na brak niektórych strategicznych, naszym zdaniem, zagadnień, których PNP powinna dotyczyć. Odnosi się to zwłaszcza do zbyt ogólnikowego potraktowania kwestii finansowania nauki, modelu kariery naukowej czy zasad finansowania aparatury badawczej, a także współpracy jednostek z beneficjentami grantów aparaturowych w naszym kraju.

§ 3

Biorąc pod uwagę powyższe Rada Młodych Naukowców przedstawia w załączniku do niniejszej uchwały rekomendacje dotyczące wybranych aspektów projektu Polityki Naukowej Państwa.

§ 4

Uchwałę otrzymuje Minister Edukacji i Nauki.

Przewodniczący Rady Młodych Naukowców

/-/ dr Piotr Wojtulek

Załącznik do uchwały

**REKOMENDACJE
RADY MŁODYCH NAUKOWCÓW
DOTYCZĄCE PROJEKTU
POLITYKI NAUKOWEJ PAŃSTWA**

Uwagi ogólne

1. PNP powinna wyraźnie wskazać, że istnieją **dwie grupy przyczyn słabości nauki w Polsce: przyczyny finansowe oraz strukturalne**. W pierwszym przypadku źródłem jest niski od lat poziom nakładów na naukę, co skutkuje niewielkimi zasobami. W takich warunkach trudno o harmonijny rozwój tego sektora w Polsce. **Wysoka konkurencja o niewielkie zasoby w nauce w sposób naturalny powoduje napięcia oraz brak zrównoważonego rozwoju**. Druga grupa obejmuje m.in. przestarzały system awansów naukowych w Polsce czy brak zadowalającego poziomu współpracy między jednostkami naukowymi w Polsce.
2. PNP nie daje odpowiedzi w zakresie **modelu finansowania nauki w Polsce**, co jest jednym z poważniejszych uchybień w planowaniu strategicznym w zakresie organizacji nauki w naszym kraju. Brakuje wskazania, jaki powinien być ten model: czy powinien się on opierać wyłącznie na środkach budżetu centralnego, czy, podobnie jak w krajach wysokorozwiniętych - finansowanie powinno być zdecentralizowane. Przy czym Rada Młodych Naukowców opowiada się za modelem zdecentralizowanym.
3. PNP wskazuje na potrzebę **zwiększenia współpracy nauki z biznesem**, nie proponuje jednak konkretnych rozwiązań mających na celu zastosowanie wyników badań naukowych w praktyce społeczno-gospodarczej, w tym w szczególności wprowadzenie na rynek w postaci konkretnych produktów lub usług. Należy stworzyć uwarunkowania formalno-prawne, aby pobudzić transfer wiedzy do sektora przedsiębiorstw. Efektywna i długotrwała współpraca w zakresie komercjalizacji wyników badań jest kluczowa dla poprawy sfery innowacyjności w Polsce, na przykład tej związanej z zasobami energii, opierając się przy tym na silnej pozycji Polski w innych dyscyplinach nauki.

Ponadto, w większym stopniu powinna być promowana realna współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami. Uważamy, że skierowanie większych środków w ramach grantów przyznawanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju dla projektów charakteryzujących się niższym poziomem gotowości technologicznej (na etapie przedwdrożeniowym) umożliwi zwiększenie udziału uczelni w realizowanych grantach, co będzie odwróceniem niekorzystnej sytuacji polegającej na zbyt niskiej dostępności wysokobudżetowych grantów związanych z badaniami stosowanymi

dla uczelni. Remedium na to może być rozwój oferty grantowej na wsparcie badań o potencjale komercjalizacyjnym, które opierają się na wynikach badań podstawowych (por. konkurs Tango realizowany w kooperacji NCN-NCBiR).

4. Istotnym elementem PNP powinna być naszym zdaniem także **kwestia znaczącej dysproporcji między polską składką na rzecz budżetu nauki w Unii Europejskiej a środkami otrzymywanymi z Unii na rozwój naszego sektora nauki i szkolnictwa wyższego**. Polityka Naukowa Państwa powinna przewidywać, w jaki sposób rząd zamierza wspierać naukowców pracujących w Polsce, by stworzyć im możliwości przygotowania konkurencyjnych projektów w programach grantowych oferowanych przez instytucje unijne.

Uwagi szczegółowe

1. W podrozdziale 1.2.: zadaniem PNP powinno być wsparcie dla budowy kadr naukowych kraju poprzez wsparcie rozwoju młodych naukowców oraz dążenie do likwidacji barier hamujących kariery naukowe.
2. W podrozdziale 1.3.: treść PNP powinna być brana pod uwagę także przy tworzeniu przez ministra właściwego do spraw nauki gremiów doradczych.
3. W podrozdziale 5.1. (Priorytet I: Podnoszenie jakości badań): PNP nie uwzględnia potrzeby pewnej puli środków na badania tzw. statutowe, czyli nie realizowane z grantów badawczych ze źródeł zewnętrznych (przyznawanych w ramach konkursów ogólnopolskich). Polskie uczelnie powinny zapewniać pewną pulę środków na tego typu badania, które pozwalają na przygotowanie koncepcji grantu albo na badania wstępne, o wysokim poziomie ryzyka, na które trudno jest otrzymać wsparcie grantowe.

Ponadto, w pełni popieramy ideę nieustannego udoskonalania procesu doboru recenzentów oraz monitorowania jakości recenzji przedkładanych do oceny wniosków grantowych. Jednakże, agencje finansujące badania powinny wprowadzić transparentną procedurę wyboru recenzentów/ewaluatorów projektów badawczych.

4. W podrozdziale 5.1. (Priorytet I: Rozwój kadr): PNP z jednej strony krytykuje nadmiernie zhierarchizowane relacje panujące w środowisku akademickim, z drugiej natomiast strony przewiduje utrzymanie obecnego, trójstopniowego, wertykalnego systemu hierarchii stopni/tytułu. Ponadto zapewnienie, że "Rozwiązania w zakresie systemu awansu naukowego powinny być spójne z systemami obowiązującymi w innych wysoko rozwiniętych krajach, aby nie stały na przeszkodzie mobilności pracowników zza granicy oraz współpracy z podmiotami zagranicznymi" nie jest w ocenie RMN poparte żadną propozycją zmiany, która spójność tą miałaby zapewniać. Jest jedynie deklaracja, z której niewiele wynika. Tymczasem w ocenie RMN system awansów pozostaje w Polsce jedną z ważniejszych barier rozwoju nauki.

5. W podrozdziale 5.1. (Priorytet I: Infrastruktura badawcza): brak jakiegokolwiek deklaracji związanej z modelem finansowania infrastruktury badawczej w Polsce. Model ten powinien wskazywać na to, jakie instrumenty finansowania infrastruktury powinny istnieć w portfolio budżetu centralnego, a jakie powinny być przewidziane dla samorządów terytorialnych (wojewódzkich). Należy podkreślić, że prowadzenie badań na światowym poziomie, do którego zmierza polska nauka, wiąże się często z koniecznością wykorzystywania zaawansowanej aparatury badawczej, a więc projekty związane z wytworzeniem dużej, strategicznej infrastruktury badawczej, o charakterze ogólnokrajowym lub międzynarodowym wydają się być czynnikiem niezbędnym w dążeniu do doskonałości naukowej.
6. W podrozdziale 5.1. (Priorytet I: Szkolnictwo wyższe): brakuje istotnego stwierdzenia, iż wysoka jakość kształcenia w polskich uczelniach wyższych może zostać osiągnięta tylko dzięki wysokiej jakości badaniom naukowym. Bez osiągnięć naukowych, bez odpowiedniej infrastruktury badawczej uczelnie w Polsce będą traciły dystans do najlepszych uczelni zagranicznych w rywalizacji o studentów. Ponadto, opis tego priorytetu nie uwzględnia takich problemów jak brak jakiegokolwiek ewaluacji dydaktyki w większości polskich uczelni oraz kryzys (w licznych dyscyplinach) w zakresie aktywności dydaktycznej nauczycieli akademickich, dotyczący tworzenia nowoczesnych materiałów do dydaktyki. Sama diagnoza nie uwzględnia z kolei bardzo ważnego zjawiska w społeczeństwie Polski - coraz liczniejszych wyjazdów maturzystów poza granice kraju celem kształcenia się, co oznacza, że polskie uczelnie nie są przez ludzi młodych uznawane za atrakcyjne miejsca zdobywania wiedzy¹.

Rada Młodych Naukowców zwraca także uwagę na to, że jednym z problemów ograniczających prowadzenie badań na najwyższym poziomie jest w Polsce znaczące obciążenie dydaktyczne i administracyjne pracowników naukowych uczelni, które konsumuje zasoby czasowe mogące być wykorzystane przy rozwoju prac badawczych.

7. W podrozdziale 5.2. (Priorytet II: Obszary do wzmocnienia): omawiany fragment PNP wskazuje na możliwości dostępne dla młodych naukowców w Polsce w zakresie finansowania ich projektów badawczych. Naszym zdaniem analiza tych możliwości powinna uwzględniać odpowiedź na 2 wyraźnie zauważalne tendencje w nauce w Polsce: ograniczanie oferty grantowej w zakresie badań podstawowych dla młodych naukowców (obserwowane m.in. w zmniejszeniu budżetu programu Sonata czy okrojeniu programu Preludium jako efekt stagnacji w finansowaniu Narodowego Centrum Nauki) oraz brak odpowiedniego potencjału młodych kadr naukowych sektora B+R w Polsce (manifestuje się to m.in. niewykorzystaniem pełnej alokacji finansowej programu Lider Narodowego Centrum Badań i Rozwoju wskutek braku odpowiedniej liczby zgłoszonych projektów o wysokiej jakości). Obecnie PNP nie odpowiada na te wyzwania. Oczekujemy, że PNP wyraźnie wskaże, że obecny system wsparcia grantowego dla młodych badaczy w Polsce

¹ Zob. Raporty Elab Education Laboratory, odnośnik:
<https://www.pulshr.pl/edukacja/coraz-wiecej-polakow-wyjezdza-na-studia-za-granice,57953.html>

zostanie utrzymany przy intencji wzrostu nakładów na badania podstawowe oraz B+R dla młodych naukowców.

8. W podrozdziale 5.3. (Priorytet III: Zasoby i środowisko): brak wśród priorytetów rozwijania w Polsce idei gospodarki o obiegu zamkniętym (*circular economy*) przez badaczy i instytucje naukowe w Polsce.